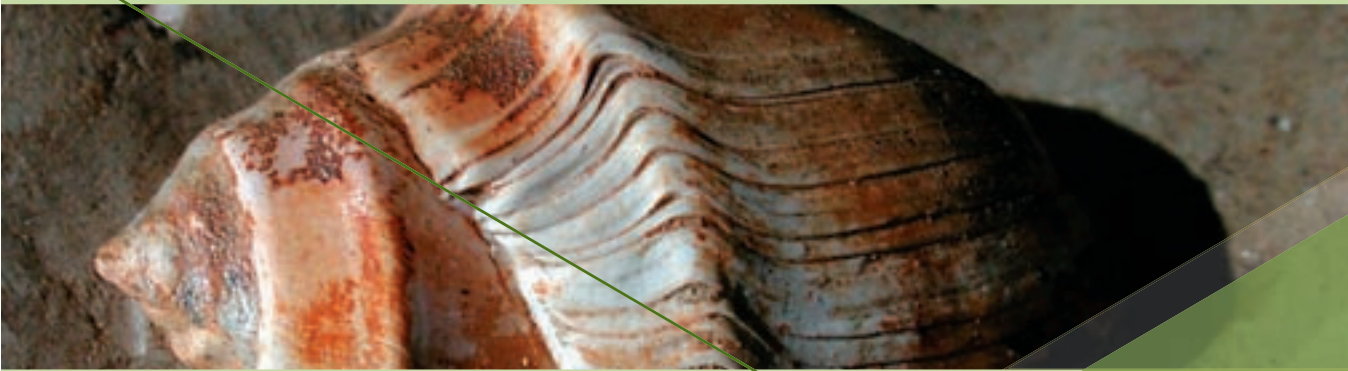

Osnovne značilnosti

Slovenija je po pokrajinski raznovrstnosti izjemna, saj se prav na tem koščku srednje Evrope stikajo in prepletajo velike naravne enote – Alpe in Dinarsko gorovje ter Panonska kotlina in Jadransko morje. Razlikujemo štiri velike pokrajine, to so alpski, dinarski, panonski in sredozemski svet. Naravnogeografska členitev se opira na pokrajinske naravne sestavine, predvsem površje, podnebje in rastje, ter na tiste družbene sestavine, ki so z naravnimi močno povezane, na primer raba tal, razporeditev naselij in kmetijske dejavnosti. Zaradi slednjih se naravne pokrajine razlikujejo tudi po stopnji ranljivosti in ogroženosti okolja ter vrsti okoljskih težav, s katerimi se ubadajo tamkajšnji prebivalci.

V Sloveniji prevladujejo karbonatne sedimentne kamnine v njenem zahodnem in južnem delu, pa tudi na osrednjem območju. Na manjšem delu severovzhodne in severne Slovenije, predvsem Pohorja, Strojne, Kozjaka in Kobanskega, so magmatske in metamorfne kamnine. Obsežnejša skupina so še kvartarni sedimenti v osrednji Ljubljanski kotlini, ki se razširjajo na Gorenjsko in zajemajo del severovzhodnega ozemlja države. Zaradi

kamninske in podnebne pestrosti ter razgibanega reliefa so tudi tla zelo raznovrstna. Prevladujejo različne vrste rendzin in pokarbonatnih tal ter rankerjev in distričnih rjavih tal. Večje nižine Ljubljanskega, Dravsko-Ptujskega polja, Dolinskega in Ravenskega pokrivajo na silikatnih kamninah distrična rjava tla ter na karbonatnih prodih in peskih evtrična rjava tla.

Gozdovi skupaj z grmičevjem in zeliščnim rastjem pokrivajo dve tretjini slovenskega ozemlja, kmetijske površine nekaj manj kakor tretjino, tri odstotke površine pa je pozidane. Značilen je preplet različnih kategorij kmetijskih, gozdnih in drugih zemljišč, kar zagotavlja veliko biotsko pestrost ter predstavlja naravno in kulturno dediščino, pa tudi svojevrstno identiteto slovenskih pokrajin. Zaradi velike razgibanosti površja je tudi prebivalstvo razporejeno zelo neenakomerno. Gostota prebivalstva v Sloveniji stalno narašča na alpskih in panonskih ravninah ter blizu velikih mest, kjer je največja, medtem ko se druga območja praznijo. Ob popisu leta 2006 je znašala 99 ljudi na km², kar nas uvršča med srednje gosto poseljene države.

Merilo: 1 : 900 000. Vir: Geodetska uprava Republike Slovenije, 2002.

Osnovni geografski podatki

Površina 20 273 km²

Dolžina meja

- z Avstrijo: 318 km
- s Hrvaško: 670 km
- z Italijo: 280 km
- z Madžarsko: 102 km

Dolžina obale 46,6 km

Najvišja točka 2864 m, Triglav

Najnižja točka -37,25 m, Jadransko morje
(ob Piranski panti, rt Madona)

Povprečna nadmorska višina 556,8 m

Povprečni naklon 13,1°

Površinski vodotoki – skupna dolžina 26 989 km
najdaljše reke: Sava (221 km), Drava (145 km),
Kolpa (113 km), Savinja (95 km; od izvira Črne)

Pokrajinska raznolikost

Stičišče 4 velikih pokrajinskih enot:

- Alpe,
- Dinarsko gorovje,
- Sredozemlje
- Panonska kotlina

Kamninska sestava

- sedimentne kamnine: 93 %
- magmatske kamnine: 3 %
- metamorfne kamnine: 4 %

Raba tal (po CORINE Land Cover 2000)

- grajena zemljišča: 2,7 %
- njivska zemljišča in trajni nasadi: 6,5 %
- pašniki: 5,7 %
- mešana kmetijska zemljišča: 22,7 %
- gozd: 56,0 %
- grmičasti gozd: 2,2 %
- naravni travniki in barja: 2,1 %
- neporasla zemljišča: 1,4 %
- voda in močvirja: 0,7 %

Podnebje

- zmerno celinsko v osrednji in vzhodni Sloveniji (Ljubljana: januar -0,1 °C, julij 20,4 °C, 1368 mm padavin; Murska Sobota: januar -1,2 °C, julij 19,7 °C, 805 mm padavin)
- alpsko na severozahodu Slovenije (Rateče: januar -3,9 °C, julij 16,1 °C, 1474 mm padavin)
- submediteransko ob obali in zaledju (Portorož: januar 4,1 °C, julij 22,5 °C, 931,2 mm padavin)

Narava

- Število znanih vrst: 26 000
- Zavarovana območja: 12 % površja
- Posebna varstvena območja (Natura 2000): 36 % površja
- Ekološko pomembna območja: 52 % površja

PREBIVALSTVO

Število prebivalcev 2 010 377 (2006)

Gostota prebivalstva 99 prebivalcev na km² (2006)

Narodnostna sestava prebivalcev

- Slovenci: 83,1 %
- Srbi: 2,0 %
- Hrvati: 1,8 %
- Bošnjaki: 1,1 %
- Drugi: 12,0 % (2002)

Narodnostne skupnosti

- Italijani: 0,1 %
- Madžari: 0,3 % (2002)

Rodnost 9,4 ‰ (2006)

Smrtnost 9,1 ‰ (2006)

Naravni prirastek 0,4 ‰ (2006)

Starostna struktura prebivalstva

- 0–14 let: 14,0 %
- 15–64 let: 70,2 %
- nad 65 let: 15,7 % (2006)

Število naselij 5988 (2002)

Število stanovanj 777 772 (2002)

Število gospodinjstev 685 023 (2002)

Povprečno število članov gospodinjstva 2,8 (2002)

GOSPODARSTVO

BDP na prebivalca 15 167 EUR (2006)

Delovno aktivno prebivalstvo

- zaposlene osebe: 741 586
- samozaposlene osebe: 83 252
- registrirane brezposelne osebe: 85 835 (2006)

Brezposelnost (po metodologiji ILO) 6,0 % (2006)

Zaposleni po dejavnosti

- kmetijstvo: 5 %
- industrija in gradbeništvo: 37 %
- storitve: 57 % (2006)

Izvoz 16 757 milijonov EUR (2006)

Uvoz 18 341 milijonov EUR (2006)

Energetska intenzivnost

(oskrba z energijo/BDP, stalne cene leta 2000 v EUR)
281 toe/mio EUR (2006)

Poraba električne energije na prebivalca

6615 kWh/prebivalca (2006)

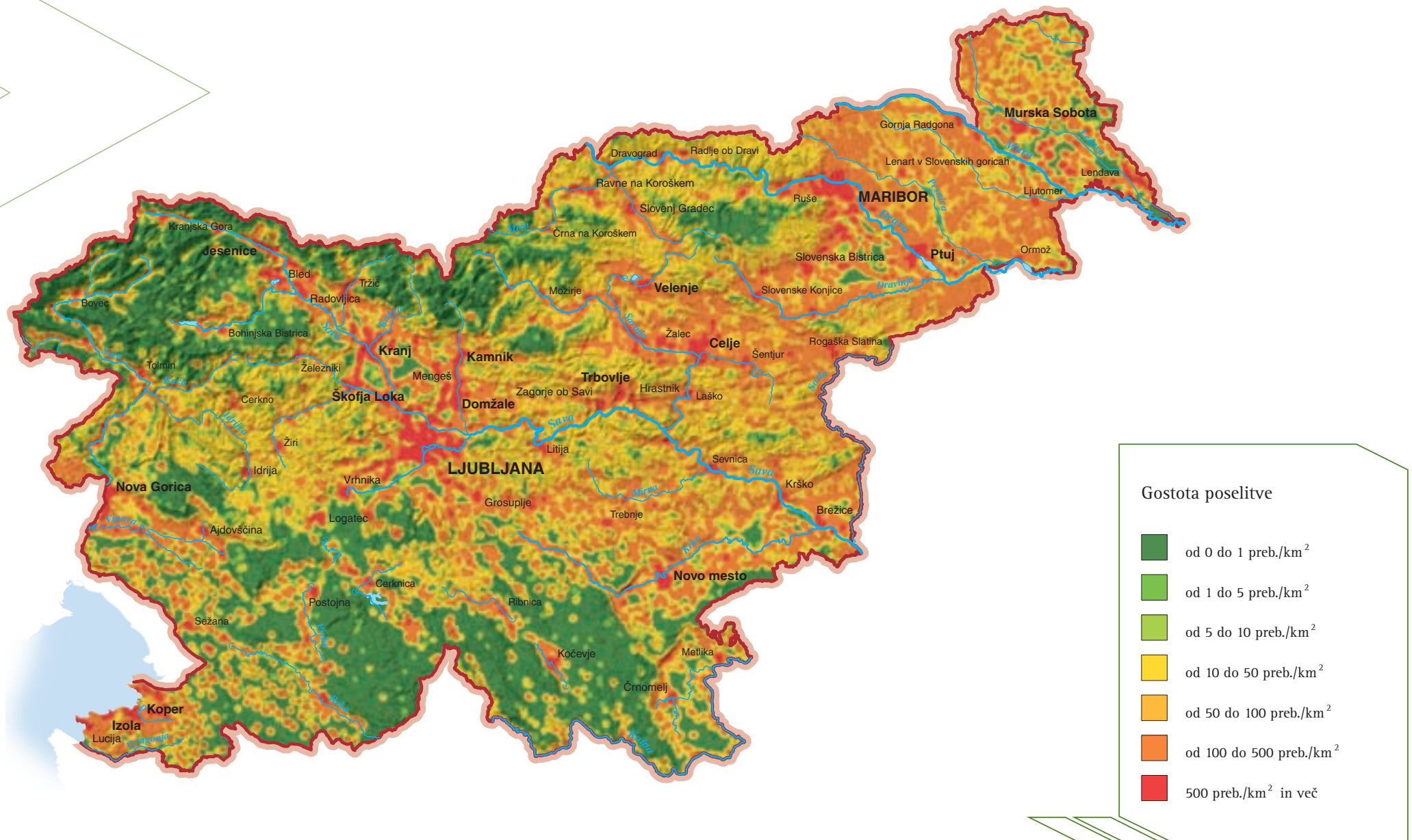
Gospodinjstva s trajnimi potrošnimi dobrinami

- lastniško stanovanje ali hiša: 81 %
- osebni avtomobil: 80 %
- pralni stroj: 96 %
- pomivalni stroj: 42 %
- hladilnik: 98 %
- barvni televizor: 96 % (2005)

Uporaba interneta

- število uporabnikov na 100 prebivalcev: 54
- delež gospodinjstev z dostopom do interneta: 54 %
- delež gospodinjstev s širokopasovnim dostopom: 34 % (2006)

2. Gostota prebivalstva

Gostota prebivalstva je razmerje med številom prebivalcev in površino ozemlja, na katerem živijo. Pove nam, kakšno je povprečno število ljudi na površinsko enoto, in najpogosteje jo izražamo s številom ljudi na km². Gastota poselitve na karti je bila izračunana iz podatkov o prebivalcih v Centralnem regiju prebivalstva na celico površine 100 × 100 m. Upoštevana je bila tudi njihova gostitev v sosednjih celicah.

Leta 2006 je bila gostota prebivalstva v Sloveniji 99 ljudi na km². Zaradi velike razgibanosti površja je prebivalstvo razporejeno neenakomerno, razlike pa se zaradi dolgotrajnega redčenja (depupulacija) ali zgoščanja (koncentracija) še povečujejo in se kažejo tudi v videzu kulturne pokrajine. Največje zgostitve prebivalstva so v ravninskem svetu in v okolici večjih mest.

V Sloveniji je okoli 6000 naselij. Prevladujejo majhna naselja, kar polovica jih ima manj kot 100 prebivalcev, vendar je v njih leta 2002 živelo samo 7 % vsega prebivalstva. Polovica jih je živela v naseljih z manj kot 2000 prebivalci. Samo 16 naselij je imelo več kot 10 000 prebivalcev, več kot 100 000 prebivalcev pa le glavno mesto Ljubljana. V naseljih z manj kot 100 in več kot 5000 prebivalci leta 2002, torej v najmanjših in največjih naseljih, se je delež prebivalstva med popisoma 1991 in 2002 zmanjšal, v srednje velikih naseljih pa zvečal. Majhna naselja so značilna za dinarske planote, dinarska podolja in alpska hribovja, velika pa za alpske in panonske ravnine.

V celotnem 20. stoletju se je gostota prebivalstva najbolj povečala na alpskih ravninah, kjer se je več kot potrojila, in panonskih ravninah, kjer se je podvojila. Po drugi strani je gostota poselitve najbolj upadla na dinarskih planotah – za dobro tretjino, in na sredozemskih planotah – za dobro petino. V istem obdobju je gostota prebivalstva stalno naraščala na območjih z nadmorsko višino pod 600 m, najbolj v višinskem pasu pod 100 m z obmorskimi mesti in višinskem pasu med 200 in 400 m z največjimi slovenskimi mesti, kjer se je podvojila. Na začetku 20. stoletja sta bili podpovprečno poseljeni dve tretjini sedanjega ozemlja Slovenije. Zaradi stalnega zgoščanja prebivalstva so bile sredi stoletja podpovprečno poseljene tri četrtine, na koncu pa že kar štiri petine slovenskega ozemlja.

Hkrati z zgoščanjem prebivalstva se je na najgosteje poseljenih območjih stopnjeval pritisk človekovih dejavnosti na rabo prostora in vpliv na okolje. Rodovitna, ravna dna alpskih kotlin in dolin, panonske ravnine in obalno območje so ugodna za kmetijstvo, gradnjo prometne infrastrukture in industrijskih objektov ter širjenje naselij. Prodne ravnine kotlin so tudi pomemben in ranljiv vir pitne vode za tamkajšnje prebivalstvo, ki ga povečini ogrožajo izpusti odpadnih voda, namerna in nenamerna izlitja strupenih snovi iz prometa ter pretirana uporaba mineralnih gnojil in sredstev za varstvo rastlin v kmetijstvu. Zaradi redke poseljenosti kraških območij je podzemna voda tam pretežno čista in vse pomembnejši vir pitne vode. (VP)

Leta 2006 je bila gostota prebivalstva v Sloveniji 99 ljudi na km², kar nas uvršča med srednje gosto poseljene države. Zaradi velike razgibanosti površja je prebivalstvo razporejeno zelo neenakomerno. Gostota prebivalstva je stalno naraščala na alpskih in panonskih ravninah. Največje zgostitve so v ravninskem svetu in v okolici velikih mest.

Navezava na kazalce

<http://kazalci.arso.gov.si>

- Pokrovnost in raba tal
- Nitrati v podzemni vodi
- Ostanke sredstev za varstvo rastlin v podzemni vodi
- Kakovost pitne vode
- Kakovost zraka

Podatki in viri:

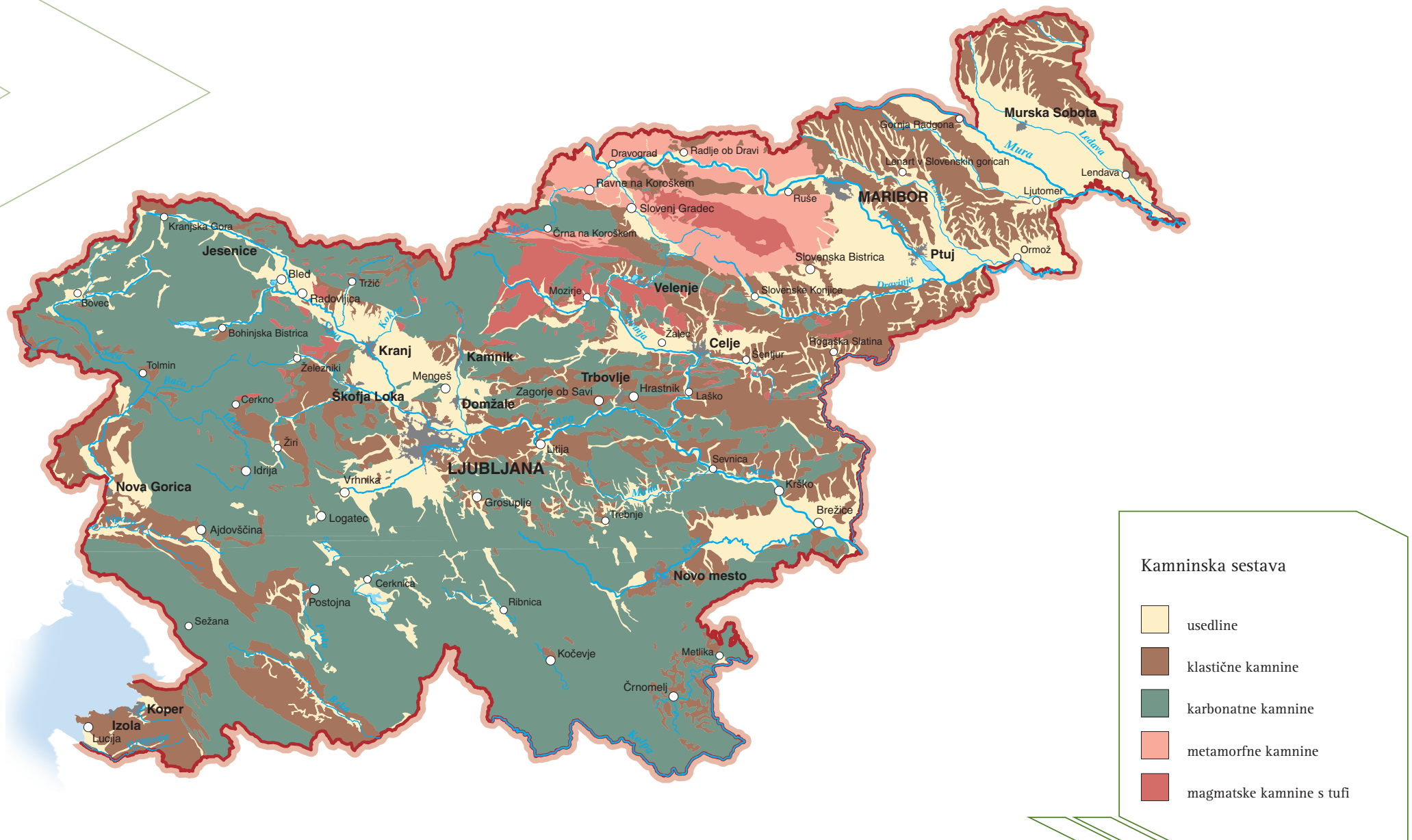
Perko, D., 1998. Prebivalstvo in naselja. V: Geografski atlas Slovenije : država v prostoru in času. Ljubljana, Državna založba Slovenije.

Popisni atlas Slovenije 2007. Ljubljana, Založba ZRC.

Rejec Brancelj, I., 1998. Pomembnejši naravni viri. V: Geografski atlas Slovenije : država v prostoru in času. Ljubljana, Državna založba Slovenije.

Karta: Gostota prebivalstva. Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, 2007

3. Kamninska sestava

Merilo: 1 : 1 100 000. Vir: Geološki zavod Slovenije, 1996, Agencija Republike Slovenije za okolje, 2007.

Prikazana litološka karta Slovenije je zelo poenostavljena litostratigrafska karta, ki je nastala na podlagi litoško-stratigrafskih značilnosti kamnin v posameznih predelih Slovenije. Osnovna litostratigrafska karta zajema skoraj 120 različnih litoloških enot, ki so tu združene v pet tipičnih kamninskih skupin. Največji del so karbonatne sedimentne kamnine – v skoraj celotnem zahodnem in južnem, pa tudi večjem delu osrednje Slovenije. Med karbonatnimi kamninami so ponekod v jugozahodni in osrednji Sloveniji pogosti fliši in podobne klastične sedimentne kamnine. Severovzhodno, vzhodno in manjše dele jugovzhodne Slovenije gradijo oligocenski, miocenski in pliocenski postorogenetski sedimenti. Za manjši del severovzhodne in severne Slovenije, predvsem Pohorja, Strojne, Kozjaka in Kobanskega, so značilne magmatske in metamorfne kamnine, ki se od sedimentnih razlikujejo po nastanku, pa tudi po kemičnih in fizikalnih lastnostih. Kot zadnjo skupino omenimo še kvartarne sedimente v osrednji Ljubljanski kotlini, ki se razširjajo na Gorenjsko in zajemajo del severovzhodne Slovenije. Seveda ti sedimenti gradijo tudi številne manjše kotline in polja. Sestavljajo jih pretežno prod, pesek in glina ter so najmanj odporni za različne obremenitve.

Raznovrstnost kamnin je posledica njihovega nastanka v geološki preteklosti. Najstarejše so metamorfne. Gnajsi, blestniki, amfiboli, eklogiti, marmorji, skrilavci itd. so nastali iz sedimentnih in magmatskih kamnin. Po starosti sledijo magmatske in nekatere sedimentne kamnine, ki so stare približno 400 milijonov let. Slovensko ozemlje je pretežno iz mlajših kamnin, med karbonatnimi prevladujejo apnenci in dolomiti (večji del Slovenije, predvsem alpski in dinarski prostor). V karbonatnih kamninah so nastala vsa čudesa kraškega sveta.

Kamninska sestava vpliva tudi na rastlinstvo in živalstvo, zato sta v Sloveniji zelo pestri. Vpliva pa tudi na nastanek in posledice naravnih nesreč, saj pri nas nastajajo številne poplave, plazovi in podori zaradi različnih kamninskih enot, kombinacije manj ugodnih in neodpornih kamnin. Tudi vpliv potresov na površini je zaradi različnih seizmogeoloških značilnosti kamnin lahko zelo različen. V slabo sprijetih kamninah, mehkih, ponekod prepojenih z vodo, bodo učinki potresa pri enaki moči lahko za stopnjo ali dve večji kakor v trdni, v seizmogeološkem smislu dobri kamnini. (RV, PZ)

V Sloveniji je največ karbonatnih sedimentnih kamnin. Razprostirajo se po celotnem njenem zahodnem in južnem delu, pa tudi v večjem delu osrednjega območja. Manjši del severovzhodne in severne Slovenije, predvsem Pohorja, Strojne, Kozjaka in Kobanskega, gradijo magmatske in metamorfne kamnine. Obsežnejša skupina so še kvartarni sedimenti v osrednji Ljubljanski kotlini, ki se razširjajo na Gorenjsko in zajemajo del severovzhodnega ozemlja države. Kamninska sestava tal vpliva tudi na rastlinstvo in živalstvo, zato sta v Sloveniji zelo pestri.

Navezava na kazalce

<http://kazalci.arso.gov.si>

- Ocenjena škoda po elementarnih nesrečah
- Varovana območja narave
- Raba vode

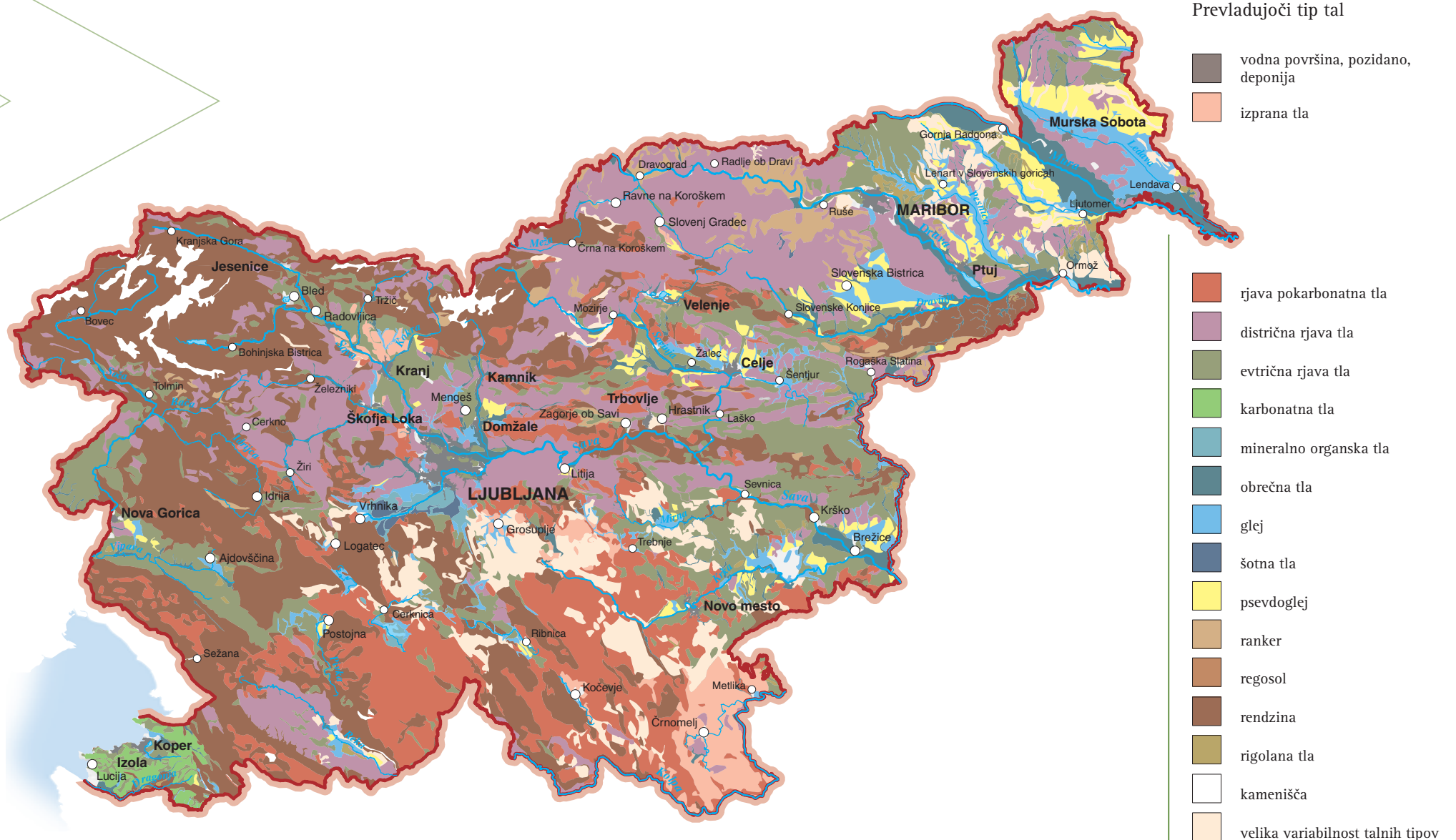
Podatki in viri:

Vidrih, R., Zupančič, P., Agencija Republike Slovenije za okolje, 2007.

Karta: Litostratigrafska karta Slovenije. 1996, Str. 13. Geološki informacijski sistem, Geološki zavod Slovenije. (Dopolnitve in generalizacija: Vidrih, R., Zupančič, P., Agencija Republike Slovenije za okolje, 2007).

4. Tla

Na območju Slovenije je na majhnem prostoru predvsem zaradi kamninske in podnebne pestrosti ter razgibanega reliefa veliko vrst tal. Njihove lastnosti in pestra sestava ter njihovo prepletanje so vzrok za krajinsko identiteto Slovenije. Te lastnosti med drugim usmerjajo rabo tal, vplivajo na kakovost podzemnih voda, so vzrok biotski pestrosti in določajo sposobnost pokrajine za pridelavo biomase.

Razvrščanje oziroma klasifikacija tal je razdelitev talnih tipov v skupine glede na izbrana merila. Slovenska nacionalna klasifikacija upošteva načelo nastanka tal in izhaja iz ruske pedološke šole, ki temelji na razvoju tal. Osnovne enote so talni tipi oziroma talne sistematske enote.

Razprostranjenost različnih vrst tal v pokrajini prikazuje pedološka karta. Karta tal največjega merila, ki pokriva celotno Slovenijo, je Pedološka karta 1 : 25 000 (PK25). Izdelana je bila za oceno tal kot naravnega vira na ravni države. Kartografske enote te karte so smiselno združene glede na prevladujoč talni tip, glede na hierarhično umeščenost in glede na površino kartografske enote. Tako poenostavljena pedološka karta ustrezna merilu in kartografski ločljivosti izrisa v manjšem merilu. Ima 15 glavnih skupin talnih tipov in mešano kartografsko enoto, v kateri zaradi izrazito pestre sestave prevladujočega tipa ni mogoče določiti. V posebno kartografsko enoto so uvrščena vodna in pozidana območja ter deponije.

Najpogostejša talna tipa v Sloveniji sta sprsteninasta in prhninasta rendzina na apnencu in dolomitu, pokrivata pa skoraj 16% površine. Rendzine prevladujejo predvsem v gorovju in hribovju alpskega in predalpskega sveta ter na kraškem svetu

dinarskega pogorja na apnencih in dolomitih, kjer se prepletajo z rjavimi pokarbonatnimi tlemi. Na nekarbonatnih kamninah hribovitega in gorskega sveta, to je na Pohorju, Smrekovcu, Posavskem in Škofjeloško-Žirovskemu hribovju ter nekarbonatnem flišu Brkinov, so se razvila distrična rjava tla. Ta so večje kislosti in z manj hranilnih snovi. Naslednja skupina pogostejših tipov tal so evtrična rjava tla, ki jih odlikuje večja rodovitnost. Pokrivajo karbonatna flišna sredozemska in laporna panonska gričevja in hribovja ter gričevja mehkih karbonatnih kamnin. Evtrična rjava tla v prepletu z rendzinami pokrivajo tudi prodne zasipe ter rečne vršaje in ledeniške morene apneno-dolomitnega izvora. Na nekarbonatnem produ in pesku, npr. na Dravskem polju ter na nekarbonatnih kamninah na strmih nagibih so se razvili rankerji, za katere je značilna plitvost in večja kislost. Neposredno ob rekah na peščeno-prodnatih nanosih ali meljasto-glinastih nanosih so peščena ali meljasto-ilovnata obrečna tla. Na slabo prepustni glini in ilovici, kjer zastaja voda, so oglejena tla. Na Ljubljanskem barju so se zaradi značilnih geomorfoloških razmer razvila organska – šotna tla. Zaradi antropogenih vplivov v zgodovini (rezanje šote za kurivo in obdelava tal) so se razvila v mineralno-organska tla različnih globin. Kisla in zelo kisla izprana tla so nastala v zelo starih prodnih nanosih Gorenjske in predvsem na izprani preperini apnencev in dolomitov Bele krajine, kjer dajejo identiteto belokranjskim steljnikom. Med tla na začetni stopnji razvoja uvrščamo kamenišča (litosole), ki se razvijajo na trdnih in regosole na mehkejših kamninah, oboji na strmih pobočjih ali slemenih visokogorij. (BV)

Na območju Slovenije je na majhnem prostoru predvsem zaradi kamninske in podnebne pestrosti ter razgibanega reliefa veliko vrst tal. Zaradi reliefa in velikega deleža karbonatnih kamnin prevladujejo različne vrste rendzin in pokarbonatnih tal. Rankerji in distrična rjava tla so najpogostejša na nekarbonatnih kamninah. Večje nižine pokrivajo distrična na silikatnem ter evtrična rjava tla na karbonatnem produ in pesku.

Naveza na kazalce

<http://kazalci.arso.gov.si>

- Pokrovnost in raba zemljišč
- Kmetijska območja visoke naravne vrednosti

Podatki in viri:

Stritar, A., 1990. Krajina, krajinski sistem. Ljubljana, Partizanska knjiga.

Stritar, A., 1991. Kompendij. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo.

Stritar, A., 1997. Raba in varstvo tal v Sloveniji. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo.

Karta: Digitalna pedološka karta Slovenije. 2001. 1 : 25 000. Ljubljana, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

Vrščaj, B., Prus, T., Soil map of Europe 1 : 1 M (JRC, ESB), Območje Slovenije, 1998. (Dopolnitve in generalizacija: Vrščaj, B., Kmetijski inštitut Slovenije, 2007).

5. Pokrovnost površja

Merilo: 1 : 1 100 000. Vir: Ministrstvo za okolje in prostor, Agencija Republike Slovenije za okolje, Geodetska uprava Republike Slovenije, Evropska agencija za okolje, 2003.

Karta prikazuje pokrovnost površja po metodologiji CORINE Land Cover, združeno na drugi ravni natančnosti, to je 15 različnih kategorij. Več od polovice ozemlja pokrivajo gozdovi (56%), skupaj z grmovjem in zeliščnim rastlinstvom celo nad 60% površja. Največje strnjene površine gozda so v dinarskem svetu južne in jugovzhodne Slovenije ter v alpskem svetu severne in zahodne Slovenije. Kmetijske površine se raztezajo na 35% ozemlja, prevladujejo predvsem na severovzhodu. Za Slovenijo je značilna kategorija mešanih kmetijskih zemljišč (22% ozemlja), kamor sodijo zemljišča drobnoposestniške sestave in kmetijske površine z večjimi območji naravnega rastlinstva. Ta preplet različnih kategorij kmetijskih, gozdnih in drugih zemljišč zagotavlja večjo biotsko pestrost, predstavlja naravno in kulturno dediščino ter daje svojevrstno identiteto našim pokrajinam. Za Slovenijo je značilna razpršena urbanizacija, metodologija CORINE Land Cover zaznava 793 urbanih območij različnih tipov (2,7% ozemlja). Urbana območja so predvsem na dnu kotlin, najboljše je območje v Ljubljanski kotlini, ki se skoraj nepretrgoma nadaljuje na Kranjsko-Sorško polje.

Na Slovenskem so zadnje spremembe zaznane pri povečanju neskljenjenih urbanih območij in območij, namenjenih industriji in cestnim omrežjem. Najpomembnejša gonilna sila obsežnejših sprememb iz gozdnatih in kmetijskih površin v grajene je bila gradnja prometnega omrežja. CORINE Land Cover je od 1995 do 2000 zaznal skoraj 500 ha novih cest, ki so nastale po nacionalnem programu avtocestne gradnje. Kljub razmeroma visoki gospodarski rasti je bilo zaznано le manjše povečanje urbanih stanovanjskih in trgovskih območij. Zmanjševanje števila članov v gospodinjstvih in tako povečano povpraševanje po stanovanjski površini na osebo je pojav, ki je v večini evropskih držav zaznan z znatnim povečevanjem površin za stanova-

nja. V naši državi je bil tak razvoj zajezen z ukrepi prostorskega načrtovanja, ki so uveljavljali gradnjo pretežno znotraj urbanih območij. Razpršena poselitev v Sloveniji, kjer polovica prebivalstva živi v manjših naseljih z manj kakor 2000 prebivalci, pa lahko pomeni veliko manjših sprememb, ki jih z metodologijo CORINE Land Cover še ni zaznati.

Kot kakovostno pokrajino lahko v okviru naravnih danosti Slovenije poudarimo že omenjeno pestro prepletanje gozdnih in kmetijskih zemljišč. Drobljenje kmetijskih zemljišč z ekonomskega vidika kmetijske pridelave sicer ni zaželeno, z vidika kulturne krajine pa ravno pestrost krajinskih vzorcev in prepletanje različnih rab zagotavlja kakovostno pokrajino. V opazovanem obdobju so se med kmetijskimi zemljišči povečale površine pašnikov, medtem ko so se nenamane njivske površine, kmetijske površine drobnoposestne sestave in kategorija pretežno kmetijskih površin z večjimi območji naravnega rastlinstva rahlo zmanjšale.

Gozdovi so z 58%, kar vključuje tudi grmičaste gozdove, prevladujoča kategorija pokrovnosti v Sloveniji, a niso razporejeni enakomerno. Največja sklenjena območja gozda pokrivajo dinarsko-kraške planote južne in jugozahodne Slovenije ter pobočja Alp na severu in zahodu. Vse od sedemdesetih let prejšnjega stoletja je pogozdovanje prepoznano kot glavni razlog sprememb v pokrovnosti pri nas. Pričakovano je nadaljevanje in celo pospešitev tega procesa, predvsem zaradi selektivnega opuščanja in zaraščanja kmetijskih zemljišč s prehodom na pretežno tržno usmerjeno kmetijstvo. Zaznane spremembe v gozdu vključujejo predvsem poseke zaradi gozdarjenja, večinoma v listnatih gozdovih, ter manj zaradi povečanja gradbišč in prometnih omrežij – avtocest. (UK)

Gozdovi skupaj z grmičevjem in zeliščnim rastjem pokrivajo nad 60% ozemlja Slovenije, pozidane površine pretežno razpršene urbanizacije tri odstotke, drugo so kmetijske površine. Za našo državo je značilen preplet različnih kategorij kmetijskih, gozdnih in drugih zemljišč, kar zagotavlja veliko biotsko pestrost ter predstavlja naravno in kulturno dediščino, pa tudi svojevrstno identiteto slovenskih pokrajin.

Navezava na kazalce

<http://kazalci.arso.gov.si>

- Pokrovnost in raba zemljišč
- Varovana območja narave
- Poškodovanost gozdov in osutost dreves
- Kmetijska območja visoke naravne vrednosti
- Površina gozda
- Sprememba rabe zemljišč
- Specializacija in diverzifikacija kmetijstva
- Intezivnost kmetijstva

Podatki in viri:

Kovač, M., 2005. Uporabnost baze o pokrovnosti tal CLC2000 – Slovenija. Ekspertiza.

Karta: CORINE Land Cover 2000. 2003. Ministrstvo za okolje in prostor, Agencija Republike Slovenije za okolje, Geodetska uprava Republike Slovenije, Evropska agencija za okolje.

6. Naravne pokrajine

Slovenija je po pokrajinski raznovrstnosti izjemna, saj se prav na tem koščku srednje Evrope stikajo in prepletajo velike naravne enote, Alpe in Dinarsko gorovje ter Panonska kotlina in Jadransko morje. To se kaže v členitvi Slovenije na pokrajine glede na naravne značilnosti. Razlikujemo štiri velike pokrajine: alpski, dinarski, panonski in sredozemski svet. Ta naravnogeografska členitev se opira na njihove naravne sestavine, predvsem površje, podnebje in rastje, ter na tiste družbene sestavine, ki so z naravnimi močno povezane, na primer raba tal, razporeditev naselij in kmetijske dejavnosti. Zaradi teh sestavin se naravne pokrajine razlikujejo tudi po stopnji ranljivosti in ogroženosti okolja ter vrsti okoljskih težav s katerimi se soočajo tamkajšnji prebivalci.

Na severu Slovenije leži alpski svet. Mogočno alpsko visokogorje iz apnencev in dolomitov je razčlenjeno z globokimi, ledeniško preoblikovanimi dolinami in je pretežno neposeljeno. Na jugu in vzhodu se nadaljuje v nekoliko nižje, a prav tako razčlenjeno alpsko hribovje, poraslo z gozdom in posejano s samotnimi kmetijami in vasmí. Vmes se vrivajo alpske kotline z ravninami in terasami, ki so jih z nasutim prodom in peskom sooblikovale reke. Prodna dna alpskih kotlin so izjemno pomemben in izdaten, a zaradi goste poselitve, intenzivnega kmetijstva, obsežnega prometa in številnih drugih dejavnosti tudi zelo ranljiv vodonosnik. Zimski temperaturni obrat, ki je značilen za alpske kotline in doline, še otežuje reševanje težav s kakovostjo zraka, ki jo imajo naselja z industrijskimi in energetskimi obrati.

Na skrajnem zahodu se alpski svet stika s sredozemskim v neposredni bližini Tržaškega zaliva. Povprečna temperatura najhladnejšega meseca se tu ne spusti pod ledišče. Sredozemske nizke kraške planote zaznamuje burja, sredozemska flišna brda pa površinsko rečno omrežje, ki ga na zakraselih planotah ni. Ob slovenski morski obali so se močno zgostili prebivalstvo, promet in druge dejavnosti. Tri obalna mesta – Koper, Izola

in Piran so ohranila svoja zgodovinska mestna jedra. Iz vasi, ki ležijo na slemenih gričevij v zaledju, pa se prebivalstvo še vedno odseljuje. Plitvo slovensko morje je ekološko zelo občutljivo in hitro reagira na onesnaženje, na primer na prevelik dotok hranljivih snovi s sladko vodo sredozemskih rek in neprečiščene komunalne odpadne vode. Malo padavin v poletnih mesecih, ko poteka tudi glavna turistična sezona, narekuje čimbolj varčno porabo pitne vode in skrb za ustrezno kakovost kopalnih voda.

Proti vzhodu sredozemski svet prehaja v dinarskega z visokimi dinarskimi planotami, dinarskimi podolji in ravniki. Dinarski svet, posebno obsežne dinarske planote, ima zaradi zakraselosti malo površinskih vodotokov in razvit podzemni svet kraških jam z izjemno bogato biotsko raznovrstnostjo in zalogami vode, pokrit pa je z obsežnimi gozdovi. Zaradi redke poseljenosti kraških območij je podzemna voda pretežno čista in vse pomembnejši vir pitne vode. Primeri trajnega onesnaženja kraških izvirov, ki so bili posledica nepremišljenega odlaganja nevarnih snovi v zaledju, pa nas opominjajo na njihovo izjemno ranljivost.

Na vzhodu Slovenije je panonski svet, gosto poseljeno in intenzivno obdelano območje. Po panonskih ravninah počasi in vijugasto tečejo velike reke Mura, Drava in na jugu Krka. Ob njih so rodovitna polja in poplavni gozdovi. Tu so se razvile dolge obcestne vasi, medtem ko je po slemenih panonskih gričevij iz laporja, peska in ilovice poselitev razpotegnjena in razložena. Predvsem južna pobočja nizkih gričevij so primerna za vinogradništvo. Kmetijstvo je pomembna družbena sestavina te pokrajine, močno odvisna od naravnih dejavnikov, zato je potrebno prilagajanje podnebnim spremembam, ki se tudi tu že kažejo s sušo in izjemnimi vremenskimi dogodki. Ponekod slabša kakovost pitne vode, ki jo črpajo iz podtalnice ali površinskih virov, opozarja na potrebo po trajnostnem razvoju kmetijstva in drugih dejavnosti. (UK)

Slovenija je po pokrajinski raznovrstnosti izjemna, saj se prav na tem koščku srednje Evrope stikajo in prepletajo velike naravne enote, Alpe in Dinarsko gorovje ter Panonska kotlina in Jadransko morje. To vpliva na način členitve Slovenije na pokrajine glede na naravne značilnosti. Razlikujemo štiri velike pokrajine, to so alpski, dinarski, panonski in sredozemski svet.

Navezava na kazalce

<http://kazalci.arso.gov.si>

- Kmetijska območja visoke naravne vrednosti
- Pokrovnost in raba zemljišč
- Varovana območja narave
- Velikost populacij izbranih vrst ptic
- Podzemeljska biotska raznovrstnost
- Dolžina letne rastne dobe
- Letna rečna bilanca
- Razvoj in razporeditev turizma
- Obisk naravnih znamenitosti
- Kakovost zraka
- Nitrati v podzemni vodi
- Ostanke sredstev za varstvo rastlin v podzemni vodi

Podatki in viri:

Perko, D., 1998. Pokrajine. V: Geografski atlas Slovenije : država v prostoru in času. Ljubljana, Državna založba Slovenije.

Perko, D., et al., 1998. Slovenija. Pokrajine in ljudje. Ljubljana, Založba Mladinska knjiga.

Karta: Naravnogeografska regionalizacija in tipizacija. Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, 1995.